POEZIA LUI ION BARBU – O CONCRETIZARE A PERSPECTIVEI COŞERIENE ASUPRA LIMBAJULUI POETIC

MIRELA PUSTIU[*]

Poezia lui Ion Barbu prilejuieşte un sistem de lectură diversificat, nuanţat în funcţie de judecata de valoare a cititorului. Într-o formulă sintetizatoare, poezia barbiană este *jocul secund*, sintagmă a cărei accepţie are la bază ideile unui mare teoretician al limbajului poetic: Eugeniu Coşeriu. În acest sens am urmărit concretizarea, în ceea ce autorul numeşte *joc secund*, a unor enunţuri programatice ale lui E. Coşeriu, fundamentale pentru teoria limbajului poeziei în general. Am pornit de la considerarea coşeriană a „limbajului poetic" ca „limbaj absolut", idee fundamentală, întemeiată la rândul ei pe importante anticipări heideggeriene şi ale lui Croce, dar pe care regretatul savant de la Tübingen a dezvoltat-o, în sens distinct, în cadrul propriu al concepţiei sale „integraliste" asupra limbajului ca „principiu şi bază primară" a tuturor activităţilor culturale, şi am încercat o descifrare a sintagmei de *joc secund*, continuând apoi cu o argumentare a sensului coşerian al acestui „joc", pentru a pune în lumină „lumea posibilă" şi modul de „realizare a tuturor posibilităţilor limbajului ca atare", ale *jocului secund.*

1. Poezia lui Ion Barbu ca „limbaj absolut"

E. Coşeriu atribuie limbajului poetic însuşirea de fi limbaj absolut. Astfel, limbajul poetic apare ca un domeniu autarhic, ca o „ţesătură configurativă complexă ce ţine de legi autonome sub imperiul cărora are loc o intercondiţionare specifică a elementelor verbale şi extraverbale" (Cimpoi 2001: 67). Heidegger e de părere că limbajul poetic este unul absolut pentru că se subordonează unui proces de poetizare ce are loc printr-o revelare a nefiinţei care a pierdut capacitatea de a oferi şi de a păstra Fiinţa în funcţia ei de normă (Cimpoi 2001: 68). „Absolutizarea" limbajului poeziei este dată şi de capacitatea acestuia de a

[*] Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, bd. Carol I, nr. 11, România.

ALIL, t. LI, 2011, Bucureşti, p. 335–345

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

lumina adevărul, de a fi „rostire esenţială”. Eugeniu Coşeriu consideră că limbajul poetic este absolut pentru că reprezintă creativitate prin însăşi esenţa sa cognitivă. Limbajul comun nu face decât să delimiteze fiinţa prin care se naşte fiinţa ca atare; el nu creează propriu-zis lumea, dar o face să fie, în timp ce limbajul poetic „organizează” lumea, o ctitoreşte (în sens heideggerian) şi o aşază într-o reprezentare (într-un mod hegelian), cuvintele fiind doar semne pentru o astfel de reprezentare. Concepţia lui E. Coşeriu asupra limbajului poetic (pe care-l denumeşte „secund”) constituie punctul de plecare în descifrarea sintagmei *joc secund*; am considerat aşadar că *jocul secund* al poeziei barbiene este ceea ce E. Coşeriu numeşte „limbaj secund”, modalitatea de percepere a semnificaţiilor primare ale lumii. *Jocul secund* reprezintă actul de corectare, de reîndreptare a „greşelii” umane („Ovaluri stau, de var, ca o greşeală” – *Grup*) de către poet („Să nege, dreaptă, linia ce frângi...” – *Grup*), act ce se realizează prin procesul oglindirii („Intrată prin oglindă.../ În grupurile apei, un joc secund, mai pur” – *[Din ceas, dedus...]*), numărând aşadar doi timpi, ca într-un „joc de-al doilea”, deci „secund”. Arta poetică a lui Ion Barbu este *jocul secund*, iar titlul volumului de poezii care l-a consacrat pe poet a împrumutat această sintagmă; astfel, poeziile barbiene incluse în volumul *Joc secund* capătă o dublă semnificaţie: definiţie şi element definit. În afara textului, în raport cu un context situaţional oarecare, titlul respectiv reprezintă doar o emblemă a textelor lui Ion Barbu.

2. Lumea posibilă a „jocului secund”

Teoriile asupra relaţiei limbaj–poezie susţinute de Hegel, Vico, Heidegger şi în special de Croce relevă acceptarea unei identităţi între aceşti doi termeni doar în condiţiile în care limbajul este unul „absolut”. Coşeriu consideră că această identitate se poate susţine din punctul de vedere al filozofiei limbajului: „...ca unitate de intuiţie şi expresie, ca pură creaţie de semnificaţi (care corespund «modului de a fi al lucrurilor») – dacă considerăm subiectul creator ca absolut (sau numai în relaţia sa cu ce este creat) –, limbajul este echivalabil poeziei, dat fiind că poezia corespunde tocmai captării intuitive a esenţei. Ca limbajul, şi poezia ignoră distincţia între adevăr şi neadevăr, între existenţă şi inexistenţă: atât limbajul, cât şi poezia sunt «anterioare» (preliminare) acestor distincţii. Pe de altă parte, poezia, ca şi limbajul, este aprehensiune a universalului în individual, obiectivare a conţinuturilor intuitive ale conştiinţei. Limbajul absolut este, prin urmare poezia” (Coşeriu 1995: 11). Aşadar, ca limbaj poetic barbian, „jocul secund” e, mai întâi de toate, un „limbaj absolut”. Limbajul poeziei lui Ion Barbu „creează” lumi posibile, întrucât limbajul poetic e creator de lumi posibile. În încercarea noastră de a demonstra acest fapt, ne raportăm la ciclul de poezii *Isarlâk*. Lumea textelor poetice din acest ciclu este una căreia îi corespunde un spaţiu restrâns şi în care timpul este nedeterminat. Fiinţele create de poet pentru a vieţui în lumea Isarlâkului dau dovadă de ascetism, toate (Selim, Nastratin Hogea, Răsturnica, Domnişoara Hus, pezevenghea din *Cântec de ruşine*) aspirând către puritate – o cale spre izbăvire. Dintre toate figurile Isarlâkului propuse de poet, Nastratin Hogea se ridică la

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

nivelul unui simbol al acestei lumi ambigue; el e un iniţiat capabil să unifice şi să salveze spiritual cele mai degradate lumi, un personaj care face parte dintr-o „lume posibilă" – imaginara cetate Isarlâk, ceea ce înseamnă că „jocul secund" e, într-adevăr, creator de „lumi posibile". Luând în considerare afirmaţia poetului conform căreia în crearea acestei lumi a avut drept model oraşul său adoptiv Giurgiu („Credeam a fi recunoscut în pitorescul şi umorul balcanic o ultimă Grecie. O ordine asemănătoare celei de dinaintea miraculoasei lăsări pe aceste locuri a zăpezii roşii – dreapta, justiţiara Turcime"; Aderca, *De vorbă cu dl Ion Barbu*, apud Barbu 1970: 413), putem spune că Ion Barbu a captat universalul printr-o operă individuală, iar *jocul secund* este „o refacere a universalului în individual", „un model universal", căci însuşi Coşeriu susţine că „poezia este şi individ şi model universal" (Coşeriu 1994: 24). Poemul cu titlu omonim ciclului din care face parte, *Isarlâk*, are, la rândul său, o valoare de program, fiind scrisă „Pentru mai dreapta cinstire a lumii lui Anton Pann" (dedicaţie ce precedă textul poeziei Isarlâk), o lume a cărei izbăvire o constituie chiar nealterarea ei prin consecvenţa hazului, haz practicat şi de Nastratin Hogea în „lumea posibilă" a jocului secund: „Fii un târg temut, hilar/ Şi balcan-peninsular.../ [...] Beată, într-un singur vin:/ Hazul Hogii Nastratin"; practicând acest haz, Nastratin nu se distrează, ci-l tratează ca pe un ritual prin care să realizeze, în imaginara cetate Isarlâk, o unitate din categorii cât mai variate: „Asinii de la cetate,/ Gâzii, printre fete mari,/ Simigii şi gogoşari". În concluzie, putem spune că *jocul secund* creează o „lume posibilă" spre care însuşi poetul aspiră: „– Deschide-te Isarlâk!// Să-ţi fiu printre foi un mugur./ S-aud multe, să mă bucur/ [...]. Când noi, a Turchiei floare,/ *Într-o slavă stătătoare*/ Dăm cu sâc/ Din Isarlâk!" (*Isarlâk*).

3. Jocul secund ca „realizare a tuturor posibilităţilor limbajului ca atare"

3.1. Actualizarea unor semnificaţii inedite

La nivelul poeziei barbiene întâlnim numeroase situaţii în care, în jurul semnificatului conceptual, dat de sistemul limbii, se ivesc şi alte semnificaţii care contribuie la „sensul" textului; aceste semnificaţii apar ca urmare a funcţionării semnului lingvistic „în şi printr-o reţea complementară şi foarte complexă de relaţii, cu care formează un ansamblu deopotrivă de complex de funcţii semantice, a căror totalitate se poate numi *evocare*" (Coşeriu 1995: 11). E. Coşeriu susţine, în acest text, că o asemenea reţea în care funcţionează semnul lingvistic o constituie relaţia materială şi semantică a acestuia cu: alte semne particulare; serii şi grupuri de alte semne; sisteme întregi de semne; universul extralingvistic; alte „texte"; experienţa nemediată, lingvistică şi nonlingvistică; cunoaşterea empirică a lumii şi cu diferite forme de interpretare a lumii. Aceste relaţii rămân însă inoperante la nivelul limbajului cotidian („ca atare") sau a celui ştiinţific, întrucât acestea din urmă nu sunt „absolute", proprietate pe care o satisface doar limbajul poetic: „Poezia trebuie să fie interpretată, deci, ca «absolutizare» a limbajului, absolutizare care nu se petrece în planul

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

lingvistic ca atare, ci în planul *sensului textului*. În poezie, tot ce este semnificat şi desemnat prin intermediul limbajului (comportamente, personaje, situaţii, întâmplări, acţiuni etc.) devine la rândul său «semnificant», al cărui «semnificat» este tocmai sensul textului" (Coşeriu 1995: 11, de unde cităm şi în continuare). Semnificaţiile adiţionale actualizate de jocul secund aparţin limbajului ca atare, însă ele nu sunt realizabile la nivelul acestuia, ci doar în cadrul limbajului poetic: „Caracterul real al acestor relaţii şi al semnificaţiilor care depind de ele se constată, în schimb, în ceea ce se numeşte «limbaj poetic»". Iată câteva exemple în acest sens: *amurg* pentru *apus*, *occident*: „– Vechi burg de-*amurg*, în ţara şvabă" (*Paralel romantic*); *apunere* pentru *moarte*: „Treci pietrele *apunerii* egale" (*Încreeat*); *a cumpăni* pentru *a alege*: „Mire, văzut ca femeea,/ Cu părul săpat în volute,/ De Mercur *cumpănit*, nu de Geea" (*Aura*); „În vis mut gabrovenimea cumpăneşte în ruină" (*Protocol al unui club Mateiu Caragiale*); *a conjuga* pentru *a se uni*: „Acestui glas, acelor harfe/ În mistici nupţii mă conjug" (*Dedicaţie [Gheritei sfintei Caterine..]*); *dedus* pentru *transfigurat*: „Din ceas, *dedus* adâncul acestei calme creste" (*[Din ceas, dedus...]*); *drept* pentru *autentic, în conformitate cu adevărul*: „Cutia-încet se-încuie-în piept/ În scrisul apei caut *drept*" (*Falduri*); *împărtăşite* pentru *realizate în comun*: „Spălări *împărtăşite*! Înnoiţi/ Arginturile mari botezătoare" (*Desen pentru cort*); *monumentau* pentru *aminteau*: „În jurul tău, frânturi de stâncă, lut,/ Cadavre ale florei uriaşe/ *Monumentau* un ne-înturnat trecut..." (*Râul*); *respinse* pentru *abandonate*: „Treci pietrele apunerii egale/ Supt văile *respinse*, ce nu sunt" (*Încreeat*); *stătător* pentru *permanent*: „Când noi, a Turchiei floare,/ Într-o slavă *stătătoare*// Dăm cu sâc/ Din Isarlâk!" (*Isarlâk*); *tăiat* pentru *sculptat, creat*: „Vedeau din ceasul ce nu bate/ – Din timp *tăiat* cu săbii reci" (*Statură*); *urzite* pentru *ştiute, cunoscute*: „*Urzite* căi, neverosimil var,/ Prin dimineaţa ierbii înmuiate" (*Desen pentru cort*). Prin utilizarea acestor semnificaţii inedite, Ion Barbu relevă tezaurul de posibilităţi ale limbii, poezia acestuia (*jocul secund*) dovedindu-se astfel a fi „realizare a tuturor posibilităţilor limbajului ca atare".

3.2. Particularităţi sintactice şi morfologice în opera poetică barbiană

Evidenţierea caracteristicilor sintactice ale poeziei barbiene pun în valoare posibilităţile inedite de combinare a elementelor sistemului limbii române. Relevarea următoarelor trăsături de la nivelul limbajului poetic barbian reprezintă o analiză aprofundată a particularităţilor sintactice, semnalate de E. Coşeriu în studiul său despre limba poeziei lui Ion Barbu (Coseriu 1948, de unde vom cita şi în continuare).

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

3.2.1. Utilizarea construcţiilor cu predicativ suplimentar

La nivelul poeziei lui Ion Barbu, construcţiile cu predicativ suplimentar, de tipul „Să nege, *dreaptă*, linia ce frângi” (*Grup*), reprezintă una dintre particularităţile sintactice prin care limbajul jocului secund se dovedeşte a fi „realizare a tuturor posibilităţilor limbajului ca atare”. În plus, aceste structuri, în care adjectivul are valoare predicativă, contribuie evident la condensarea semantică şi ambiguitatea, controlată, a textului barbian. În acest sens, întâlnim: „Colo, dimineaţa mea,/ Viu altar îţi miruia:// Ca Islande caste, norii/ În, *dorită*, harta orii,// *Ageri*, şerpii ce purtai,/ Şerpii roşii, scurşi din rai,// Şi, *cules*, albastrul benţii/ De pe jerbele Juvenţii” (*Orbite*); „*Scris*, râul trece-în mai-albastru” (*Legendă*); „*Cutreierată*, apa jur-împrejur undi”, „În ochi, din lâncezi ape, cum pâlpâie gălbuie/ Şi *uleioasă*, dâra caicului turcesc!” (*Nastratin Hogea la Isarlâk*); „*Fragilă*, unitatea mi-e pieritoare” (*Elan*); „Iar, *umedă*, pe frunte apasă greu tiara” (*Ţi-am împletit...*); „Căci apa-ţi va trimite şi va întipări/ *Întunecată*, faţa iubirii voastre moarte” (*Luntrea*); „Şi, *silnici*, paşii noştri trezeau” (*În ceaţă...*); „Pe dâmbul zării unde tânjeşte în armură/ *Scăpărător* de raze, războinicul solar” (*Răsărit*).

3.2.2. Întrebuinţări particulare ale cazului dativ

În poezia sa, Ion Barbu utilizează, în mod frecvent, cazul dativ în locul acuzativului cu prepoziţie şi al genitivului, aceasta datorându-se, după cum susţine E. Coşeriu, unei tendinţe generale a limbii române literare şi comune, corespunzătoare perioadei de creaţie a operei poetice barbiene; în acest sens, poetul foloseşte: „Cimpoiul veşted *luncii*” (*Timbru*) pentru „[Cimpoiul veşted] *al luncii*”; „*Atlanticei* sunt robul” (*Înecatul*) pentru „*al Atlanticei* [sunt robul]”; „Anulare *unor albe timpuri*” (*Secol*) pentru „[Anulare] *a unor albe timpuri*”; „Adeverire *zilei*” (*Dioptrie*) pentru „[Adeverire] *a zilei*”; „Prielnic *potrivirilor* de stele” (*Desen pentru cort*) în loc de „Prielnic *pentru potrivirile* [de stele]”; „Numisem *nunţii* noastre-un burg” (*Paralel romantic*) pentru „[Numisem] *pentru nunta* [noastră-un burg]”; „Cuvânt *adormiţilor*” (*Edict*) în loc de „[Cuvânt] *pentru adormiţi*”; „Fii *Domnului* statură luminoasă” (*Înfăţişare*) pentru „[Fii] *a Domnului* [statură luminoasă]”.

3.2.3. Preferinţa poetului pentru genitiv şi acuzativ prepoziţional în locul adjectivului

La nivelul poeziei barbiene putem constata că numărul atributelor prepoziţionale este semnificativ; acest fapt poate fi explicat prin preferinţa autorului *Jocului secund* pentru atributul prepoziţional în detrimentul adjectivului, situaţie care, pentru Ion Barbu, reprezintă doar o extindere a uzului acuzativului prepoziţional, în condiţiile în care acesta corespunde tocmai unui adjectiv care lipseşte („glas galeş, *de unsoare*” – *Isarlâk* în loc de „glas *unsuros*”); uneori, evitarea adjectivului este preferabilă utilizării genitivului: „lucru *al*

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

tainei” (*Aura*) în loc de „lucru *tainic*”. Multe din atributele genitivale şi prepoziţionale în acuzativ de la nivelul limbajului poeziei barbiene reprezintă astfel de situaţii de utilizare a genitivului şi acuzativului prepoziţional în locul adjectivului, însă nu toate sintagmele pot fi înlocuite cu adjective, întrucât unele constituie metafore pe care orice echivalare le-ar anula.

3.2.4. Deplasarea epitetului

O altă particularitate sintactică a limbajului poetic barbian este reprezentată de deplasarea epitetului corespunzător atributului către regentul acestuia din urmă; prin această caracteristică, Ion Barbu pune în lumină un procedeu original de îmbinare a elementelor sistemului lingvistic românesc, în scopul actualizării cât mai complete a puterii de semnificare a limbii; în acest sens, autorul *Jocului secund* utilizează: „La cerul *lăcrămat* şi *sfânt* ca mirul” (*Izbăvită ardere*) pentru „La cerul ca mirul *lăcrămat* şi *sfânt*”; „Gardă *eficace* nunţilor” (*Paznicii*) pentru „Gardă nunţilor *eficace*”; „La şes *veşted*, cu tutun” (*Isarlâk*) pentru „La şes cu tutun *veşted*”; „răsade-*întregi* de stele” (*Luntrea*) pentru „răsade de stele *întregi*”; „termen *de sulf* ca un lămâi” (*Regresiv*) pentru „termen ca un lămâi *de sulf*”.

3.2.5. Prezenţa construcţiilor eliptice

Prin utilizarea construcţiilor eliptice, autorul *Jocului secund* creează un discurs în care îşi exprimă punctele nodale ale structurii informaţionale (elementele strict necesare înţelegerii mesajului poetic), lăsând neexprimate elemente care ocupă poziţii de legătură uşor de reconstituit: „Eram mult mai prost pe-atunci...” (*După melci*) pentru „Eram cu mult mai prost pe-atunci...”; „Cu tot gândul sus, la el” (*După melci*) pentru „Cu tot gândul orientat sus, la el”; „Iar acum, când focu-i stins,/ Hornul nins” (*După melci*) pentru „[...]/ Hornu-i nins”, prezenţa verbului „-i” nefiind necesară deoarece acesta se subînţelege; „Cu Treptele supui văditei gale” (*Încreeat*) pentru „Cu suirea Treptelor supui văditei gale”; „Un stăpânit pământ ascultă ani” (*Izbăvită ardere*) pentru „Un stăpânit pământ ascultă de ani”; „Paşii lor sunt muzici, imnurile – rugă” (*Poartă*) pentru „Paşii lor sunt muzici, imnurile sunt rugă”. Un inventar al acestor construcţii ne permite să concluzionăm următoarele: elipsa verbului copulativ/predicativ din numeroase construcţii cu aspect propoziţional nu afectează comunicarea poetică şi nici constituirea unei propoziţii ca unitate sintactică, predicatul fiind recuperabil, în general, după particularităţi sintactice, iar decodarea acestuia se face prin raportare atât la poziţia subiectului, cât şi la elementul/grupul prepoziţional subordonat; elementul omis cel mai frecvent de către autorul *Jocului secund* este predicatul, urmând apoi conectorii care exprimă relaţia unui grup sintactic sau a unei propoziţii (prepoziţii şi conjuncţii), omiterea altor componente (subiecte, complemente, atribute) fiind rar întâlnită. Cu privire la această particularitate sintactică, Tudor Vianu afirma: „Stilul sintetic al lui Ion Barbu îndepărtează însă tot ceea ce i se pare inutil, de vreme ce închipuirea poate să recupereze singură

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

şi ceea ce rezultă este o formulare mai ermetică, dar capabilă să producă în spirit un grad de vibraţie intensă" (Vianu 1970: 12). Deci prin utilizarea structurilor eliptice, autorul *Jocului secund* încearcă, cu o îndrăzneală admirabilă, una din resursele inventivităţii expresive, înfăţişându-ne astfel, sub raport stilistic, o operă extrem de personală, însă „sintetismul stilului lui Barbu reclamă concentrarea unui lector activ, cum în realitate se găsesc atât de rar. Barbu nu este darnic cu cuvintele şi acela care le citeşte în poeziile sale trebuie să le cântărească în toată greutatea pe care poetul le-a dat-o" (Vianu 1970: 12).

3.2.6. Modalităţi expresive de redare a superlativului absolut

La nivelul poeziei barbiene, pe lângă modalităţile tipice de redare a gradului superlativ absolut, poetul creează forme foarte expresive prin combinarea, într-o manieră originală, a elementelor limbii; altfel spus, prin îmbinarea cuvintelor, ca unităţi minimale, cu propoziţii/fraze, ca unităţi maximale, autorul *Jocului secund* creează procedee inedite prin care ilustrează cel mai înalt grad de intensitate al unei acţiuni sau modalităţi: „Eu *voinic prea tare* nu-s"; „noapte între toate/ Urgisită"; „Înserase mai *de-a bine*" (*După melci*); „Ochi inegali *grozav de trişti* rotea" (*Păunul*); „Mult îndărătnic menestrel"; „*prea-cuminte Enigel*" *(Riga Crypto şi lapona Enigel)*; „...doarme nins albuşul/ Atât de galeş, de închis" (*Oul dogmatic*); „Mult limpezi rapsozi"; „O cobori:// *Pendular de-ncet*" (*Uvedenrode*); „un prea-ciudat caic"; „catargul, mult prea mic"; „faţă prea tristă" (*Nastratin Hogea la Isarlâk*); „Paşi... [...] *De tot sprinteni,/ De tot sus*"; „El *milos de lin* şi-a pus/ Mâna-i verde" (*Domnişoara Hus*); „te-ajunge-*aşa de lin*" (*Isarlâk*); „treabă mult spurcată" (*In memoriam*); „*prea vechi* acte" (*Încheiere*); „[...] Din matca ta,/ *Prea strâmtă*" (*Râul*); „stânci *destul de dure*" (*Dezrobire*); „*mult istovit* de cale,/ Mă pomenii în faţa stingherului din luncă" (*Driada*); „Să ni-l gândim în *cât mai sus...*" (*Răsturnica*); „Pe sub fulgii somnului te pierzi *de-a bine*" (*Cercelul lui Miss*); „*o nevăzut de scumpă nablă*" *(Dedicaţie [Falangele acelei oboseli...])*; „*Ai mult-ursuzei* tagme" (*Bălcescu trăind*); „*mult-încurcatul* gen" (*Ut Algebra Poesis*); „*Grozav mai e de bine*" ([*Un duh cuminte...*]); „Când *aşa de veche* sună-în glasuri rasa" ([*Eunuc al unui ultim, trist harem...*]).

3.2.7. Înzestrarea adverbelor cu o funcţie specifică adjectivului

Câteva adverbe din poezia lui Ion Barbu au un comportament adjectival, ceea ce atrage şi o funcţie sintactică specifică adjectivului; astfel de situaţii reprezintă cazuri particulare din punct de vedere sintactic: „gândul *sus*" (*După melci*) în loc de „gândul *suitor*"; „«melc încetinel»" (*După melci*) – „«melc lent/ molcom/ calm»"; „steaua-*aproape*" (*Izbăvită ardere*) – „steaua *apropiată*"; „căi lungi *înapoi*" (*Aura*) –„căi lungi *trecute*"; „steme nicăieri" (*Secol*) –„steme deosebite/speciale"; „Cutia-încet" (*Falduri*) – „Cutia liniştită"; „[...] şalvari/ *Undeva*" (*Domnişoara Hus*) – „[...] şalvari/ *Oarecare*"; „Paşi *agale*" (*Domnişoara Hus*) – „Paşi *domoli*"; „[...] guri de gol, în Văi/ Înstelate, *sus...*" (*Domnişoara*

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

Hus) – „[...] guri de gol, în Văi/ Înstelate, *suitoare*...”; „norul, *jos*, în noapte” (*Domnişoara Hus*) –„norul, *coborât*, în noapte”.

3.2.8. Adjective cu o funcţie specifică adverbului

Înzestrarea adjectivelor cu o funcţie specifică adverbului constituie o tendinţă a limbii române, fără a deveni însă o regulă; astfel de utilizări întâlnim, în mod frecvent, în versurile barbiene, de cele mai multe ori cu scopul de a evita parafraza: „Mă brodisem *şui*, *hoinar*”; „Vream să-l văd cum iar învie/ *Somnoros*, din colivie...”; „*Somnoros* venii la geam”; „ziceau *răstit*”; „mânca *năprasnic*”; „Trebuia să dormi ca ieri/ *Surd* la cânt şi îmbieri”; „Două coarne de argint/ *Răsucit* se sfărâmară” (*După melci*); „sună-*încet*, *mai tare*” (*Timbru*). Asocierea adverbului *încet* la gradul pozitiv şi comparativul de superioritate *mai tare* are drept consecinţă caracterul repetitiv al acţiunii exprimate de verbul *sună*; „*Sfiit* pruncia ei trecea”; „*Uşor* sunau” (*Statură*); „*Înaltă*-în vânt te frângi” (*Mod*); „*Sălciu* muia”; „*Mirat* le începea” (*Margini de seară*); „Ochii împietresc *cruciş*” (*Dioptrie*); „[...] sună/ *Geros*, *amintit*” (*Edict*); „Se ploconea, *răsăritean* şi *moale*”; „*Albastru* pâlpâia şi *cald*” (*Păunul*); „zi-mi-l *stins*, *încetinel*”; „*Des* cercetat”; „*Lin* adormi”; „*Frumos* vorbi şi *subţirel*” (*Riga Crypto şi lapona Enigel*); „doarme *nins*”; „Acordă *lin*/ Şi *masculin*”; „*singur* scrie” (*Oul dogmatic*); „*Brusc*, ca toţi amanţii tineri,/ Am vibrat/ *Înflăcărat*”; „Brută ce desfaci *pripită*” (*Ritmuri pentru nunţile necesare*); „*Uimit*, îi vei cuprinde supremele arcane” (*Pentru Marile Eleusinii*); „Să te înalţi *mai gravă*...”; „Şi astfel *întregită* să-atingi Acordul-Pur” (*Ţi-am împletit...*); „[...] să nu fi pus/ *Temeinic* gheara ta” (*Umbra*); „[...] *strident*, *străbătător*,/ Vibrează...”; „*Enorm şi furtunatec*, să freamăte Orgia!” (*Dionisiacă*); „[...] Viaţa/ Întoarce *somnoroasă*...” (*Nietzsche*); „[...] *mai trist şi mai sever*,/ Cetatea siderală în stricta-i descărnare/ Îmi dezveleşte...” (*Pytagora*); „Te uită: ştersele păduri/ Stau *vinete*...” (*Peisagiu*); „Cad stropi de piatră scumpă, *uşor* şi *leneş*” (*Fulgii*); „Vom merge în armură de fier, *întinşi* şi *duri*” (*Cucerire*); „vibra *dominator*” (*Solie*).

3.2.9. Întrebuinţarea neobişnuită a prepoziţiilor

Prin extinderea uzului prepoziţiilor de la nivelul unor expresii ca „a cânta din vioară” pentru „a cânta la vioară”, „a pocni din bici” pentru „a pocni cu biciul”, Ion Barbu recurge la întrebuinţarea neobişnuită a prepoziţiilor şi în numeroase construcţii de la nivelul poeziei sale; din punct de vedere sintactic, astfel de combinaţii de cuvinte, rezultate prin utilizarea inadecvată a prepoziţiilor, reprezintă o particularitate a limbajului poetic barbian ce valorifică posibilităţile combinatorii inedite de la nivelul limbii: „să ude *în* roua ochilor” (*Pentru Marile Eleusinii*) pentru „să ude *cu* roua ochilor”; „[...] O ploaie/ *De* stropi rigizi...” (*Arca*) pentru „[...] O ploaie/ *Cu* stropi rigizi”; „[...] cuvântul/ *Pe*-atâtea buze bănuit” (*Peisagiu retrospectiv*) pentru „[...] cuvântul/ *De*-atâtea buze bănuit”; „*Pe* gând

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

descăleca-vor zăpezi neprihănite" (*Fulgii*) pentru „*În* gând..."; „Grădini arborescente *în* sloi am încrustat" (*Dezrobire*) pentru „[...] *pe* sloi am..."; „*Prin* norii deşi" (*Peisagiu*) pentru „*Printre* norii deşi"; „Când te bate/ Duh *din* spate" (*Cântec de ruşine*) pentru „[...] Duh *în* spate"; „[...] sună/ .../ Cu tulumbele, *la* lună" (*Cântec de ruşine*) pentru „[...] *înspre* lună"; „Sonor vuia văzduhul *în* râsul uriaş" (*Ixion*) pentru „[...] *de* râsul uriaş"; „Şi aburea *prin* cupe belşug de ambrozie" (*Ixion*) pentru „[...] *în* cupe..."; „Şi dalta scrâşnitoare *în* zimţi mărunţi e roasă" (*Ixion*) pentru „[...] *de* zimţi..."; „Se lămurea *din* noapte o inimă de foc" (*Ultimul centaur*) pentru „[...] *în* noapte..."; „Cumpăna ridică-*în* zenit pironul clar" (*Răsărit*) pentru „[...] *spre* zenit..."; „pe vânt adus,/ Roitul săgetării..." (*Măcel*) pentru „de vânt adus..."; „lupta geme încă *prin* aburii lăsaţ" (*Măcel*) pentru „[...] *printre* aburii lăsaţi"; „*Prin* ce-înnodate drumuri, pornind *la* ce răscruce" (*Convertire*) pentru „*Pe* ce-înnodate drumuri, pornind *spre* ce răscruce"; „Mai rară ca răcoarea *în* luna lui Cuptor" (*Convertire*) pentru „[...] *din* luna..."; „prun uscat *prin* buruieni" (*Un personaj eteroman*) pentru „[...] *printre* buruieni..."; „Legată-*în* bande de dinam" (*Un personaj eteroman*) pentru „Legată *cu* bande..."; „Spre un pământ *cu* hopuri plin" (*Răsturnica*) pentru „[...] *de* hopuri plin"; „Se-întorc *în* orbul lunii" (*Text*) pentru „Se-întorc *la* orbul lunii"; „Cenuşa *în* orb Nil" (*Regresiv*) pentru „Cenuşa *din* orb Nil"; „Genunii adiate *pe* Atrizi" (*Regresiv*) pentru „Genunii adiate *de* Atrizi"; „[...] să urci/ *Sub* agere oţele silnici" (*Încleştări*) pentru „[...] să urci/ *Cu* agere..."; „O Moscovă *de* cer şi furci" (*Încleştări*) pentru „O Moscovă *cu* cer şi furci"; „Plouă soare/ *Prin* fâneţuri şi răzoare" (*După melci*) pentru „[...] *Pe* fâneţuri..."; „*De* ziuă, fânul razelor înşală" (*Grup*) pentru „*În* ziuă..."; „[...] să despice/ Limbi verzi, şuierătoare, *prin* dinţii veninoşi" (*Înecatul*) pentru „[...] *printre* dinţii veninoşi"; „scris *în* zid" (*Mod*) pentru „scris *pe* zid"; „Noroasă pata-aceasta *de* infern" (*Mod*) pentru „Noroasă pata-aceasta *din* infern"; „Archaic Unt, *din* lăudată seară" (*Steaua imnului*) pentru „[...] *în* lăudată seară"; „*Prin* ger mutat, *prin* tufele de zinc" (*Steaua imnului*) pentru „*În* ger mutat, *printre* tufele de zinc"; „Ascunsa-i inimă plesneşte,/ *Spre* zece vii peceţi" (*Riga Crypto şi lapona Enigel*) pentru „[...] *În* zece vii peceţi"; „*Din* polul *plus*/ *De* unde glodul/ Pământurilor n-a ajuns" (*Oul dogmatic*) pentru „*La* polul *plus*/ *Pe* unde..."; „Inimă/ *În* undire minimă" (*Ritmuri pentru nunţile necesare*) pentru „Inimă/ *Cu* undire minimă"; „*În* gânduri încărcate" (*Nastratin Hogea la Isarlâk*) pentru „*Cu* gânduri încărcate"; „Dar greii Paşi *prin* ierburi şi stuh se-împletecesc" (*Hastratin Hogea la Isarlâk*) pentru „[...] *printre* ierburi şi stuh se-împletecesc".

3.2.10. Utilizarea finalei conjunctivului fără conjuncţia *ca*

Cele două forme ale modului conjunctiv, prezentul şi perfectul, se caracterizează prin prezenţa componentului mobil, invariabil, *să*, element care, în propoziţii dependente, cumulează două roluri: operator al subordonării la nivelul frazei şi marcă a modului conjunctiv; realizarea definitorie a propoziţiei conjuncţionale este circumstanţiala de scop (finală), introdusă prin *ca să*. Deşi conectorul tipic pentru conjuncţionalele finale este *ca să*,

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

în versurile lui Ion Barbu se poate constata absenţa conjuncţiei *ca*, propoziţia conjuncţională fiind introdusă doar prin *să*: „– Ei vor sălta, la drum cu Novalis,/ [...] *Să prade* tremuratul plai de vis” (*Desen pentru cort*); „Se ploconea răsăritean şi moale,/ Mălai din mâna ta *să ciugulească*” (*Păunul*); „a rămas *să rătăcească*/ Cu altă faţă, mai crăiască:/ Cu Laurul-Balaurul/ *Să toarne*-în lume aurul,/ *Să*-l *toace*, gol la drum *să iasă*,/ Cu măselariţa mireasă,/ *Să*-i *ţie* de împărătească” (*Riga Crypto şi lapona Enigel*); „Făcut e *să*-l *privim* la soare” (*Oul dogmatic*) pentru „[...] *ca să*-l *privim* la soare”; „*Să vezi*, la bolţi, pe Sfântul Duh/ Veghind vii ape fără stuh,/ Acest ou-simbol ţi-l aduc”; „În gălbenuş,/ *Să roadă* spornicul albuş,/ Durata-înscrie-în noi o roată” (*Oul dogmatic*); „Că intrăm/ *Să ospătăm*/ În cămara Soarelui/ Marelui/ Nun şi stea,/ Abur verde *să* ne *dea*” (*Ritmuri pentru nunţile necesare*); „El milos de lin şi-a pus/ Mâna-i verde/ *Să*-ţi *desmierde*”; „Nu e nimeni *să*-l *îmbrace*”; „Să-l întoarcă d-a-îndarate,/ *Să nu*-i *rupă* vrun picior”; „Adu-mi-l pe-o coadă ruptă,/ Ruptă şi de lingură,/ *Să colinde* singură” (*Domnişoara Hus*); „Adă botul/ *Să* ţi-l *pup*”; „La ureche-apoi să-l pui,/ *Să zici* iute” (*In memoriam*).

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

a. Literatură de specialitate

Cimpoi 2001 = Mihai Cimpoi, *Eugen Coşeriu: limbajul poetic ca limbaj absolut*, în „Limba română”, nr. 4–8 (aprilie–august).

Coseriu 1948 = Eugeniu Coseriu, *La lingua di Ion Barbu (con alcune considerazioni sulla semantica delle lingue „imparate”)*, în *Atti del Sodalizio Glottologico Milanese*, I, 2, p. 47–53.

Coşeriu 1994 = Eugen Coşeriu, *Prelegeri şi conferinţe*, Iaşi [Supliment al „Anuarului de lingvistică şi teorie literară”, t. XXXIII/1992–1993].

Coşeriu 1995 = Eugen Coşeriu, *Teze despre tema „Limbaj şi poezie”*, în „România literară”, nr. 41, p. 11.

Vianu 1970 = Tudor Vianu, *Ion Barbu*, Bucureşti, Editura Minerva.

b. Surse

Barbu 1970 = Ion Barbu, *Poezii*, ediţie îngrijită de Romulus Vulpescu, Bucureşti, Editura Albatros.

ION BARBU’S POETRY – A MATERIALIZATION OF COSERIU’S PERSPECTIVE ON THE POETIC LANGUAGE

ABSTRACT

Ion Barbu’s poetry is subject to a very diverse reading system, nuanced depending on the reader’s value judgment. In a synthesized formula, Barbu’s poetry is “the secondary game”, a phrase of which acceptation is based on the ideas of a great poetic language theorist: Eugen Coseriu. To that

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)

effect, we have kept track of what the author calls “secondary game”, of some programmatic statements of Coseriu, essential for the poetry language’s theory in general. We have started from Coşeriu’s acknowledgment of “poetic language”, as an “absolute language”, a fundamental idea, based, in its turn, on important Heideggerian and Croceean anticipation, but one which the Tübingen late clerk developed, differently, within his own „integrallist” concept upon the language as “primary principle and foundation” of all cultural activities, and we have tried an interpretation of the collocation “second game”. Taking into consideration E. Coseriu’s concept of poetic language (which he calls “secondary/ second”), we have considered “the secondary game” of Barbu’s poetry, to be what E. Coseriu calls, “secondary language”, the way of perceiving the world’s primary significations. We have continued with an argumentation of the “coserian” meaning of this “game”, bringing forward “the possible world” and the “way of realizing all the possibilities of the language as such”, of the “secondary game”. Ion Barbu’s poetry language “creates” possible worlds, as the poetic language is a fabricator of possible worlds. In our attempt to emphasize this fact, we can relate to the *Isarlâk* cycle of poems. The world in thhe poetic texts from this cycle, is one which corresponds to a small space, and in which time is indefinite. The beings created by the poet, to survive in the Isarlâk world, manifest asceticism, all of them (Selim, Nastratin Hogea, Răsturnica, Miss Hus, the villain from *Song of shame*) aspiring to purity – a way to salvation. Of all the characters from Isarlâk, proposed by the poet, Nastratin Hogea rises to the level of symbol of this ambiguous world; he’s an illuminist, capable of saving the most unbecoming worlds spiritually, a character who’s a part of a “possible world” – the imaginary “Isarlâk” fortress, which means that the secondary game is indeed a “possible worlds’ “fabricator. The additional meanings, updated by the secondary game, belong to the language as such, yet they are not achievable on its level, but only within the poetic language. By using undiscovered significations, Ion Barbu reveals the language’s possibilities, his poetry (*the secondary game*), proving to be “realization of all possibilities of the language as such”. The use of auxiliary predicative constructions, the particular uses of the dative, the preference towards the genitive and the prepositional accusative instead of the adjective, the displacement of epithets, the elliptical constructions, the expressive ways of rendering the superlative absolute, equipping the adverbs with functions specific to the adjective, adjectives with functions specific to those of the adverbs, the unusual use of prepositions, the use of the conjunctional ending without the conjunction “that”, are syntactic characteristics of the “barbian” poetry, which stress the undiscovered possibilities of combining the elements of Romanian language’s system.

Key-words: *language, poetry, syntax, acceptation, attainment*.

BDD-A1240 © 2011 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:16 UTC)